

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

1.1 Εισαγωγή

Ο Νομός Δωδεκανήσου, με 200 περίπου νησιά και βραχονησίδες, απλώνεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του Αιγαίου καταλαμβάνοντας συνολική έκταση 2.579 τ.χλμ. Κατοικήσιμα είναι τα 19 νησιά, με μεγαλύτερα τη Ρόδο, την Κω και την Κάρπαθο.

Είναι κυρίως πεδινός νομός. Η πεδινή περιοχή καταλαμβάνει το 41,5%, η ορεινή το 32,2% και η ημιορεινή το 26,3%. Τα περισσότερα καλλιεργήσιμα εδάφη περιορίζονται κατά προτεραιότητα και κυρίως στη Ρόδο και την Κω.

Διοικητικά ο Νομός διαιρείται σε 4 Επαρχία (Κάλυμνος, Κάρπαθος, Κως, Ρόδος).

- Στο Επαρχείο Καλύμνου ανήκουν τα νησιά: Αγαθονήσι, Αρκιοί, Αστυπάλεια, Κάλυμνος, Λειψοί, Λέρος, Πάτμος, Τέλενδος και Ψέριμος.
- Στο Επαρχείο Καρπάθου ανήκει η Κάρπαθος και η Κάσος.
- Στο Επαρχείο Κω η Κως και η Νίσυρος, και
- Στο Επαρχείο Ρόδου η Μεγίστη, η Ρόδος, η Ρω, η Σύμη, η Τήλος και η Χάλκη.

Πριν την ανασυγκρότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης Α' βαθμού –πρόγραμμα «Καποδίστρια»– ο Νομός ήταν συγκροτημένος σε 14 Δήμους, 60 Κοινότητες και 175 οικισμούς με πρωτεύουσα τη Ρόδο. Σήμερα υπάρχουν 25 Δήμοι και 2 Κοινότητες (Ολύμπου και Αγαθονησίου).

Τα Δωδεκάνησα μόλις το 1947 εντάχθηκαν στον ελληνικό κορμό ύστερα από μακρόχρονη κατοχή, τουρκική μέχρι το 1912 και ιταλική από το 1912 μέχρι το 1947. Η οικονομία της περιοχής μέχρι και τη δεκαετία του 1950 στηριζόταν στη γεωργία, την αλιεία-σπογγαλιεία, την παραδοσιακή βιοτεχνία και το εμπόριο, που ευνοούνταν από το ειδικό δασμολογικό καθεστώς. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 άρχισε η μεταλλαγή της τοπικής οικονομίας

προς τον τουρισμό. Ήταν η εποχή που η Ρόδος συνδέθηκε με μεγάλες διεθνείς αγορές. Η τουριστική ανάπτυξη του νησιού οφείλεται σε ποικίλους παράγοντες, όπως:

- Ύπαρξη σημαντικής τουριστικής υποδομής
- Ύπαρξη πόλων μεγάλου τουριστικού ενδιαφέροντος (φυσικές ομορφιές και πολιτιστική κληρονομιά)
- Κρατική συμπαράσταση με τη μορφή σημαντικής χρηματοδότησης έργων υποδομής και θέσπισης κατά καιρούς αναπτυξιακών κινήτρων
- Δραστηριοποίηση τοπικών επιχειρηματιών, που πίστεψαν στο τουριστικό μέλλον της περιοχής.

Σήμερα τα Δωδεκάνησα γνωρίζουν τρεις ταχύτητες τουριστικής ανάπτυξης:

1. Η Ρόδος και η Κως αποτελούν το ανεπτυγμένο τμήμα.
2. Η Κάλυμνος, η Λέρος, η Πάτμος, η Σύμη και η Κάρπαθος το υπό ανάπτυξη.
3. Η Αστυπάλαια μαζί με τη Νίσυρο, την Τήλο, τη Χάλκη το Καστελόριζο, την Κάσο, τους Λειψούς και το Αγαθονήσι αποτελούν το «καθυστερημένο» τμήμα.

1.2 Πληθυσμιακή εξέλιξη

Ο Νομός Δωδεκανήσου συγκεντρώνει το 1,6% του πληθυσμού της χώρας, με έντονη τάση αύξησης, αφού είχε τον δεύτερο (μετά την Ξάνθη) υψηλότερο ρυθμό φυσικής αύξησης του πληθυσμού στη χώρα το 1998, με υπεροχή γεννησίσεων/1.000 κατοίκους = 5,5.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1
Εξέλιξη πληθυσμού Δωδεκανήσου – Ν. Αιγαίου – Ελλάδας
απογραφών 1971 – 1991 – 2001

Εξέλιξη πληθυσμού	1971	1981	Μεταβολή '71-'81	1991	Μεταβολή '81-'91	2001	Μεταβολή '91-'01
Νομός Δωδεκανήσου	121.017	145.071	19,9%	163.476	12,7%	188.506	15,3%
Περιφέρεια Ν. Αιγαίου	207.354	233.529	12,6%	257.481	10,15%	298.462	15,9%
Σύνολο χώρας (εκατ.)	8.768,6	9.740,4	11 %	10.260	5,37%	10.934	6,6%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Με βάση τα στοιχεία των απογραφών της ΕΣΥΕ κατά τα έτη 1971, 1981 και 1991 ο πληθυσμός του Νομού αυξάνεται με μεγαλύτερους ρυθμούς σε σχέση με την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου και το σύνολο της χώρας. Επίσης, για το έτος 2001 παρατηρούμε ότι συνεχίζει να αυξάνεται με ρυθμούς μεγαλύτερους από το σύνολο της χώρας, αλλά όχι και από εκείνους της Περιφέρειας (Πίνακας 1.1).

Η αύξηση του πληθυσμού του Ν. Δωδεκανήσου είναι κατά μέσο όρο

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2

*Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου απογραφών 1981 – 1991 – 2001
(κατά νησί)*

Νησί	1981	1991	Μεταβολή % 1981-1991	2001	Μεταβολή % 1991-2001
Επαρχείο Ρόδου					
Ρόδος	87.833	98.181	11,90	115.334	17,47
Μεγίστη	222	275	23,8	403	46,5
Σύμη	2.273	2.332	2,60	2.594	11,2
Χάλκη	334	281	-15,80	295	4,9
Τήλος	301	279	-7,30	521	86,7
Επαρχείο Κω					
Κως	20.350	26.379	29,60	30.828	16,87
Νίσυρος	984	929	-5,50	928	-0,1
Επαρχείο Καλύμνου					
Κάλυμνος	14.457	15.842	9,60	16.576	4,63
Αστυπάλαια	1.034	1.073	0,40	1.385	29,01
Λειψοί	574	606	5,50	687	13,4
Λέρος	8.136	8.061	0,90	8.172	1,4
Πάτμος	2.607	2.715	4,10	3.053	12,4
Αγαθονήσι	133	112	-15,80	152	35,7
Επαρχείο Καρπάθου					
Κάρπαθος	4.649	5.323	14,50	6.565	23,33
Κάσος	1.184	1.088	-8,10	1.013	-6,9
Σύνολο	145.071	163.476	12,70	114.640	
Πηγή: ΕΣΥΕ					

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3

Εξέλιξη πληθυσμού Νομού Δωδεκανήσου απογραφών 1981 – 1991 – 2001.
(κατά Επαρχείο)

Επαρχείο	1981	1991	Μεταβολή 1981-1991	2001	Μεταβολή 1991-2001
Ρόδου	90.963	101.348	11,41%	119.147	17,56%
Κω	21.334	27.308	28%	31.756	16,29%
Καλύμνου	26.941	28.409	5,44%	30.025	5,59%
Καρπάθου	5.833	6.411	9,9%	7.578	18,2%
Σύνολο	145.071	163.476	12,68%	114.640	
Πηγή: ΕΣΥΕ					

12,68% για την περίοδο 1981–1991, ενώ για την Περιφέρεια Ν. Αιγαίου είναι 10,15% για την ίδια περίοδο, και για το σύνολο της χώρας είναι 5,37%. Αξιοσημείωτο είναι ότι το ποσοστό του Νομού παρουσιάζεται περίπου διπλάσιο από το ποσοστό αύξησης του συνόλου της χώρας για την ίδια περίοδο. Η αύξηση αυτή όμως δεν ισχύει για κάθε νησί του Νομού. Τα μικρά νησιά παρουσιάζουν μείωση του πληθυσμού τους (Κάσος -8,10%, Νίσυρος -5,5%, Αγαθονήσι -15,80%, Χάλκη -15,80% και Τήλος -7,30%), ενώ τα μεγάλα και ανεπτυγμένα νησιά περαιτέρω αύξηση (Κως 29,60%, Κάρπαθος 14,50%, Ρόδος 11,90% και Κάλυμνος 9,60%). Συναντάται, λοιπόν, μια μετακίνηση του πληθυσμού από τα μικρά νησιά προς τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Δωδεκανήσου και πιθανόν και σε άλλους νομούς της χώρας, καθώς και στο εξωτερικό. Όσον αφορά τη μεταβολή για τα έτη 1991-2001 εκείνο που αξίζει να τονίσουμε είναι η συνεχής αύξηση πληθυσμού για το νησί της Ρόδου που ανέρχεται σε ποσοστό 17,47% για τη δεκαετία αυτή. Μείωση του ύψους 6,9% παρουσιάζει το νησί της Κάσου (Πίνακας 1.2).

Τέλος, για τη Νίσυρο η μείωση είναι αμελητέα, καθώς αντιστοιχεί μόλις σε ένα άτομο. Τα υπόλοιπα νησιά εμφανίζουν αύξηση στην ποσοστιαία μεταβολή τους για τη δεκαετία 1991-2001 με πρώτο το νησί της Τήλου, του οποίου η αύξηση ανέρχεται σε ποσοστό 86,7% (Πίνακας 1.2).

Αναφορικά με τον καταμερισμό του πληθ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4

Έτος	Πληθυσμός Ν. Δωδεκανήσου
1993	163.463
1994	164.309
1995	166.978
1996	168.964
1997	170.510
1998	171.860
1999	172.446
2001	188.506

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5

Κατανομή πληθυσμού κατά ομάδες ηλικιών Νομού Δωδεκανήσου,
1991 και 2001

Ηλικιακές ομάδες	Πληθυσμός 1991	Ποσοστό 1991	Πληθυσμός 2001	Ποσοστό 2001
0-14	36.558	22,36%	34.457	18,28%
15-24	29.392	17,97%	30.721	16,3%
25-39	35.713	21,84%	46.307	24,57%
40-54	29.227	17,87%	37.831	20,07%
55-64	14.164	8,70%	17.108	9,08%
65-79	14.605	8,93%	17.620	9,3%
80 και άνω	3.817	2,33%	4.462	2,37%
Σύνολο	163.476	100%	188.506	100%

Πηγή: ΕΣΥΕ

ομού ανά Επαρχείο, το *Επαρχείο της Ρόδου* υπερτερεί πληθυσμιακά, κυρίως λόγω του Δήμου Ροδίων, ο δυναμισμός του οποίου όχι μόνο συγκρατεί τον πληθυσμό του, αλλά προσελκύει πληθυσμό από τις άλλες, λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές του Ν. Δωδεκανήσου. Το *Επαρχείο Κω* παρουσιάζει τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση (28%) της δεκαετίας 1981-1991 από τα υπόλοιπα Επαρχεία (2,5 φορές πάνω από το μέσο όρο του Νομού), αποτέλεσμα επακόλουθο του ιδιαίτερου δυναμισμού που προβάλλει τα τελευταία χρόνια.

Η αύξηση για το Επαρχείο Κω συνεχίζεται και στη δεκαετία 1991 – 2001 και αγγίζει το 16,28%. Το *Επαρχείο Καρπάθου* εμφανίζει αύξηση 9,9%. Το συγκεκριμένο χαμηλό ποσοστό οφείλεται αποκλειστικά στη μεγάλη μείωση του πληθυσμού της Κάσου (-8,10%) και όχι της Καρπάθου (που αυξήθηκε κατά 14,5%). Η αύξηση αυτή του Επαρχείου σχεδόν διπλασιάζεται για τη δεκαετία 1991-2001 και να αγγίζει το 18,2%. Το μικρότερο ποσοστό αύξησης συναντιέται στο *Επαρχείο Καλύμνου* (5,44% για τα έτη 1981-1991 και 5,59% για τα έτη 1991-2001), εξαιτίας των μειωμένων ρυθμών ανάπτυξης στα νησιά που περιλαμβάνει (Πίνακας 1.3).

Σύμφωνα με στοιχεία από το «Οι Νομοί της Ελλάδας»¹ ο πληθυσμός του Νομού από το 1993 μέχρι και το 2001 αυξάνεται συνεχώς (Πίνακας 1.4).

1. «Οι Νομοί της Ελλάδας: Η οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 Νομών και 13 Περιφερειών», 2000, ALPHA Τράπεζα Πίστωσης, Αθήνα.

Ο αντρικός πληθυσμός του Νομού αποτελεί το 51,80% του συνολικού πληθυσμού και ο γυναικείος το 48,20%.

Με βάση τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ, ο παιδικός πληθυσμός της Δωδεκανήσου (0-14) βρίσκεται στο ποσοστό του 22,36% για τα έτη 1981-1991 και 18,28%, αντίστοιχα, για τα έτη 1991-2001 (Πίνακας 1.5).

Το συγκεκριμένο ποσοστό είναι καλύτερο από το αντίστοιχο της χώρας (19,3%), όμως απέχει κατά πολύ από το να προσδώσει το χαρακτηρισμό του νέου πληθυσμού, που, σύμφωνα με τα δεδομένα της κοινωνικής δημογραφίας, πρέπει να φτάνει το 40%.

Ο παραγωγικός πληθυσμός (15-64 ετών) στο ποσοστό του 66,38% εμφανίζεται για τη δεκαετία 1991-2001 και απέχει ελάχιστα από τον εθνικό που είναι 64,1%. Το ποσοστό αυτό είναι ικανοποιητικό καθότι θεωρείται ως αποδεκτό ελάχιστο όριο το ποσοστό του 60%. Ακόμα πιο θετικό είναι το ποσοστό για τη δεκαετία 1991-2001, καθώς ανέρχεται στο ύψος του 70,02%. Τέλος, ο γεροντικός πληθυσμός (65 ετών και άνω) βρίσκεται στο 13,6% τα έτη 1981-1991, ξεπερνώντας αρκετά το ανώτατο αποδεκτό όριο του 10%. Ομοίως, και για τα έτη 1991-2001, το ποσοστό αυτό ξεπερνά το 10% και ανέρχεται σε 11,67% (Διαγράμματα 1.1-1.5).

Άλλωστε, εκτιμώντας τους σχετικούς δείκτες γήρανσης, εξάρτησης παιδιών και εξάρτησης ηλικιωμένων για το σύνολο της χώρας συγκριτικά με τον πληθυσμό του Δ. Ροδίων παρατηρούμε ότι (Πίνακας 1.6):

- Ο πληθυσμός του Δήμου Ροδίων είναι νεότερος από το συνολικό πληθυσμό της χώρας.
- Εξετάζοντας ειδικότερα το ποσοστό νέων και ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό, καθώς και τις τιμές των δεικτών γήρανσης και εξάρτησης το 2001, φαίνεται ότι η διαφοροποίηση με το συνολικό πληθυσμό της Ελλάδας είναι χαρακτηριστική.
- Η αναλογία ηλικιωμένων στο Δ. Ροδίων μόλις ξεπερνούσε το 10%, ενώ η αντίστοιχη αναλογία παιδιών έφτανε το 18,8%, όταν οι αντίστοιχες τιμές του συνολικού πληθυσμού της χώρας ανέρχονταν σε 17,3% και 15,2%.
- Οι αντίστοιχες αναλογίες του παραγωγικού πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών ανέρχονται πάνω από το 70% και είναι σχετικά υψηλότερες της αναλογίας για το σύνολο της χώρας (67,5%).

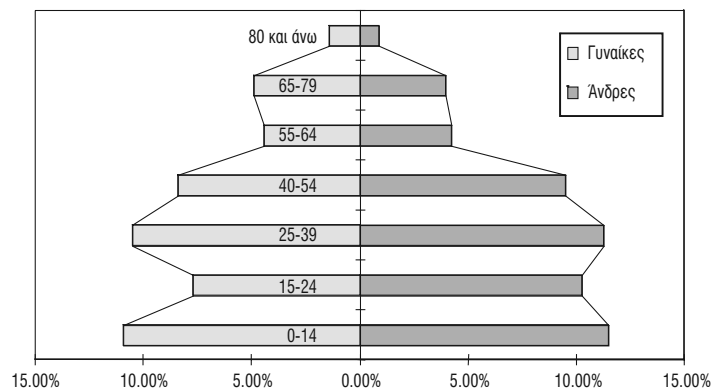
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6

Επιλεγμένα ατομικά χαρακτηριστικά και δείκτες, σύνολο χώρας
Δήμος Ροδίων, 2001

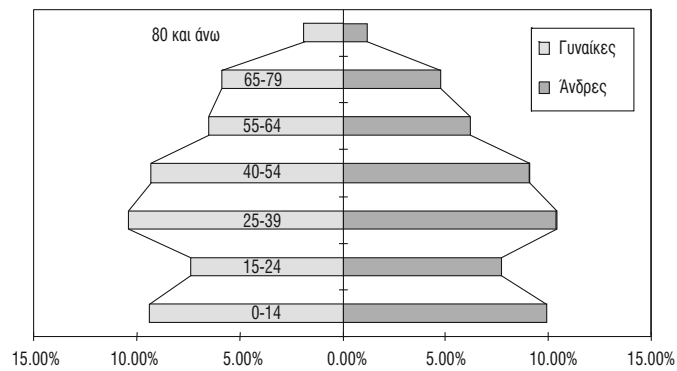
	Ηλικιακή ομάδα (%)			Δείκτες		
	Μέχρι 14 ετών	15-64 ετών	65 ετών και άνω	Γήρανσης	Εξάρτησης παιδιών	Εξάρτησης ηλικιωμένων
Σύνολο Δήμος, 2001	18,8	71,1	10,1	54,1	26,4	14,3
Σύνολο χώρας, 2001	15,2	67,5	17,3	113,8	22,5	25,6
* Μη ασφαλή εκτίμηση						
Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων= Ποσοστό ηλικιωμένων 65+ ετών προς 100 μέλη του παραγωγικού πληθυσμού (15-64 ετών).						
Δείκτης εξάρτησης παιδιών= Ποσοστό παιδιών 0-14 ετών προς 100 μέλη του παραγωγικού πληθυσμού (15-64 ετών).						
Δείκτης ή αναλογία γήρανσης= Γεροντικός πληθυσμός προς 100 μέλη του παιδικού πληθυσμού (0-14 ετών)						

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1

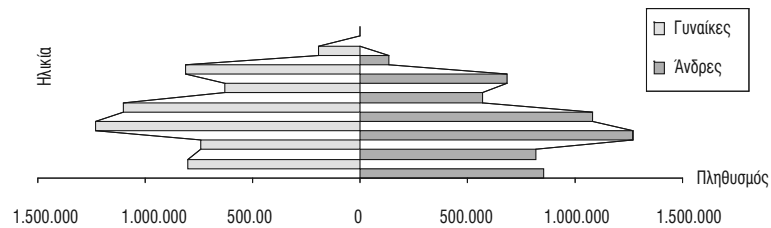
Πυραμίδα ηλικιών Ν. Δωδεκανήσου, 1991

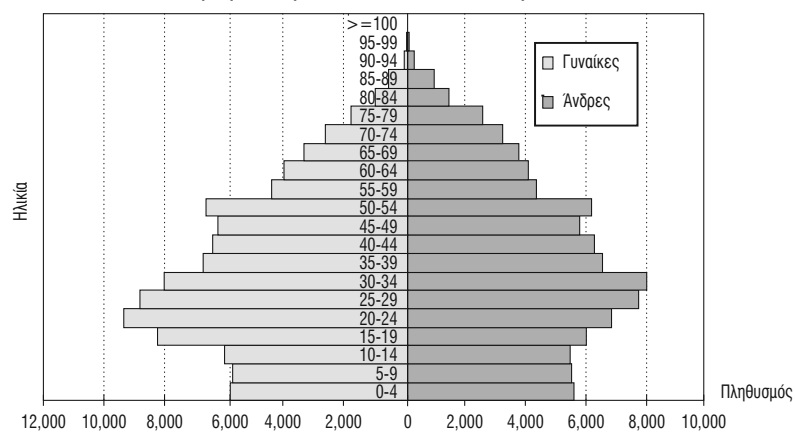
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2
Πυραμίδα ηλικιών χώρας, 1991

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3
Πυραμίδα ηλικιών χώρας, 2001

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.4
Πυραμίδα ηλικιών Ν. Δωδεκανήσου, 2001

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή 2001

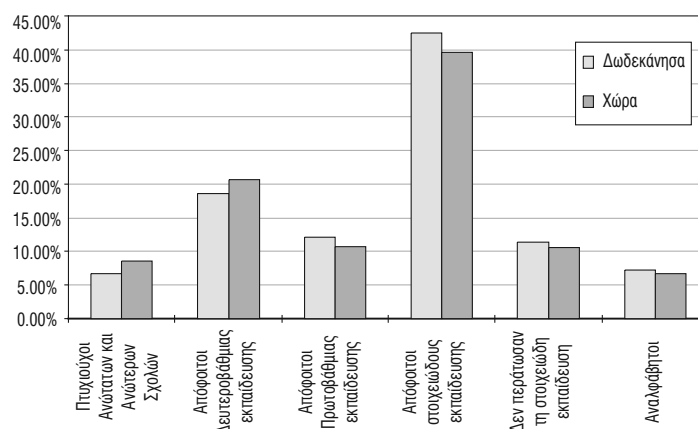
1.3 Επίπεδο εκπαίδευσης

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Δωδεκανήσου παρουσιάζεται το 1991 χαμηλότερο συγκριτικά με αυτό της Χώρας. Συγκεκριμένα, οι πτυχιούχοι Ανώτατων και Ανώτερων Σχολών στα Δωδεκάνησα αποτελούν το 6,8% του συνολικού της πληθυσμού, ενώ στη Χώρα αποτελούν το 8,6% του πληθυσμού. Οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Νομό είναι κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες λιγότεροι από αυτούς στο σύνολο της Χώρας (18,7% του Νομού έναντι 20,6% της Χώρας). Αντίθετα, οι απόφοιτοι Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού (12,1%) είναι περισσότεροι σε σχέση με αυτούς της Χώρας (10,8%). Το ίδιο ισχύει για τους απόφοιτους Στοιχειώδους εκπαίδευσης (42,4% στο Νομό έναντι 39,6% στη Χώρα), τους αναλφάβητους (7,3% στο Νομό έναντι 6,8% στη Χώρα) και για όσους δεν περάτωσαν τη Στοιχειώδη εκπαίδευση (11,5% στο Νομό έναντι 10,6% στη Χώρα).

Συνολικά στο Ν. Δωδεκανήσου υπάρχουν 105 Νηπιαγωγεία με 3.000 περίπου μαθητές, 122 Δημοτικά σχολεία με 13.500 μαθητές, 42 Γυμνάσια με 7.500 μαθητές και 33 Λύκεια με 6.200 μαθητές.

Στο Επαρχείο της Ρόδου υπάρχουν 60 Νηπιαγωγεία με 1.541 μαθητές. Από αυτά τα 55 βρίσκονται στο νησί της Ρόδου, εκ των οποίων τα 22 στο Δήμο Ροδίων. Επίσης, υπάρχουν 67 Δημοτικά σχολεία με 7.600 περίπου μαθητές (από τα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.5
Εκπαιδευτικό επίπεδο Δωδεκανήσου και Ελλάδας

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1991

οποία τα 62 βρίσκονται στο νησί της Ρόδου και από αυτά τα 17 βρίσκονται στο Δήμο Ροδίων, τα 2 είναι Ειδικά σχολεία και τα 4 Πειραματικά), 24 Γυμνάσια (από αυτά τα 2 είναι Εσπερινά και το 1 Μουσικό) και 18 Λύκεια (από αυτά τα 14 είναι Γενικά, τα 2 Τεχνικο-Επαγγελματικά και τα 2 Εσπερινά). Στο Επαρχείο της Ρόδου λειτουργούν Τεχνική Επαγγελματική Σχολή (ΤΕΣ), Τεχνική Επαγγελματική Σχολή Τουριστικών Επαγγελμάτων (ΤΕΣΤΕ), Ανώτερη Τουριστική Σχολή (ΑΣΤΕΡ), Ανώτερη Σχολή Νοσηλευτριών, Σχολή Ξεναγών και τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Παιδαγωγικά και Μεσογειακών Σπουδών).

Στο Επαρχείο Καλύμνου υπάρχουν 18 Νηπιαγωγεία (τα 11 βρίσκονται στην Κάλυμνο) με 595 μαθητές, 25 Δημοτικά σχολεία (τα 14 βρίσκονται στην Κάλυμνο) με 2.500 μαθητές, 7 Γυμνάσια με 1.357 μαθητές και 8 Λύκεια με 1.050 μαθητές.

Στο Επαρχείο Καρπάθου λειτουργούν 10 Νηπιαγωγεία με 170 μαθητές, 13 Δημοτικά σχολεία με 460 μαθητές, 4 Γυμνάσια με 300 μαθητές και 3 Λύκεια με 180 μαθητές. Τέλος στο Επαρχείο Κω υπάρχουν 16 Νηπιαγωγεία (από τα οποία τα 15 βρίσκονται στην Κω) με 600 μαθητές, 15 Δημοτικά σχολεία με 2.300 μαθητές, 7 Γυμνάσια με 1.300 μαθητές και 4 Λύκεια με 900 μαθητές.

1.4 Εργατικό δυναμικό

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Δωδεκανήσου από 46.870 άτομα το 1981 ανήλθε στις 61.111 άτομα το 1991, εμφανίζοντας αύξηση 30,4%. Επιπρόσθετα, το 2001 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αντιστοιχεί σε ποσοστό 43,24 αγγίζοντας σε απόλυτες τιμές το ύψος των 81.513 ατόμων (Πίνακας 1.6).

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1981-1991, ενώ παρουσιάζεται απόλυτη αύξηση των απασχολούμενων, σημειώθηκε μείωση της ποσοστιαίας συμμετοχής τους (της τάξης του 2,4%) στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (ποσοστό μικρότερο του αντίστοιχου μέσου όρου της χώρας, που είναι για την ίδια χρονική περίοδο 3,7%). Ακόμη μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε τη δεκαετία 1991-2001, καθώς οι απασχολούμενοι σε απόλυτες τιμές ανέρχονται σε 66.997 με ποσοστό 82,19%.

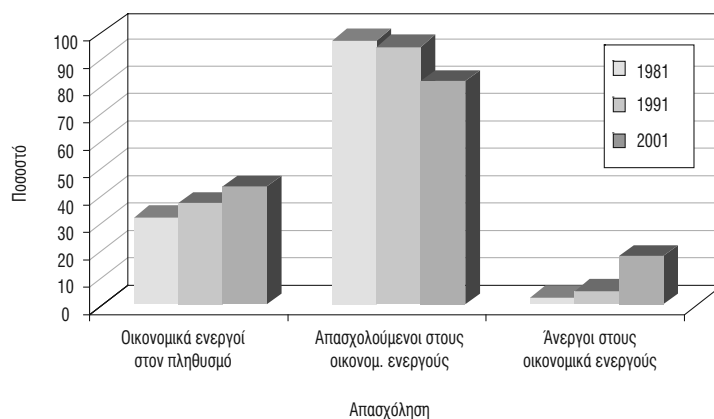
Το ποσοστό ανεργίας σε σύγκριση με τη χώρα παρουσιάζεται χαμηλότερο, 5,3% στη Δωδεκάνησο και 7,7% στο σύνολο της χώρας. Παρόλο που το ποσοστό είναι μικρότερο, παρουσιάζει ένα σημαντικά ανησυχητικό στοιχείο. Τη δεκαετία 1991-2001 φαίνεται να τριπλασιάζεται η αύξηση του ποσοστού της ανεργίας που αγγίζει το 17,8%. Ο αριθμός των ανέργων το 1991 είναι περί-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.6
Συσχέτιση πληθυσμιακής εξέλιξης και απασχόλησης
1981-2001

Πληθυσμιακή εξέλιξη και απασχόληση	% Οικονομικά ενεργοί στον πληθυσμό			% Απασχολούμενοι στους οικονομικά ενεργούς			% Άνεργοι στους οικονομικά ενεργούς		
	1981	1991	2001	1981	1991	2001	1981	1991	2001
Έτη									
Δωδεκάνησα	32,31	37,38	43,24	97,16	94,72	82,19	2,93	5,28	17,8

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.6
Εκπαιδευτικό επίπεδο Δωδεκανήσου και Ελλάδα

Πηγή: ΕΣΥΕ

που τριπλάσιος του αντίστοιχου το 1981, φτάνοντας από τους 1.332 στους 3.237, με αύξηση του ποσοστού ανεργίας μέσα στη συγκεκριμένη δεκαετία κατά 80%. Τέλος, ο αριθμός αυτός ανέρχεται σε 14.516 άτομα για το 2001 με αύξηση του ποσοστού ανεργίας στη συγκεκριμένη δεκαετία κατά 348%.

Τα Επαρχία Κω και Ρόδου και οι δήμοι που τους αναλογούν παρουσιάζουν τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας, αποτέλεσμα αναμενόμενο μιας και οι συγκεκριμένες περιοχές παρουσιάζουν τους υψηλότερους δείκτες αστικής και πληθυσμιακής ανάπτυξης. Τα Επαρχία Καρπάθου και Καλύμνου πλήττονται περισσότερο από την ανεργία. Τα ποσοστά ανεργίας για το 1991 και το 2001, αντίστοιχα, παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.7.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.7
Ποσοστά ανεργίας στα Επαρχεία κατά τα έτη 1991 και 2001

Νομός και Επαρχία	Ποσοστό ανεργίας 1991	Ποσοστό ανεργίας 2001
Ν. Δωδεκανήσου	5,3%	17,8%
Επαρχείο Καλύμνου	8,0%	15,75%
Επαρχείο Καρπάθου	9,0%	17,48%
Επαρχείο Κω	4,2%	14,38%
Επαρχείο Ρόδου	4,8%	19,56%

Πηγή: ΕΣΥΕ

1.5 Στοιχεία οικονομίας και απασχόλησης

Ο Νομός Δωδεκανήσου παράγει το 2,2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας (η 6η μεγαλύτερη συμμετοχή), από το οποίο το 75% περίπου προέρχεται από τον τομέα παροχής υπηρεσιών (τουρισμός). Με κατά κεφαλή προϊόν 4,83 εκατ. δρχ. (πρώτος στην κατάταξη με 133% του μέσου όρου της Ελλάδας), η θέση του ως προς το μέσο όρο της χώρας σε διάστημα μιας 10ετίας βελτιώθηκε (125% το 1990). Με δηλωθέν εισόδημα 1,3 εκατ. δρχ. ανά κάτοικο το 1999 (88% του μέσου όρου της Ελλάδας) και αποταμιευτικές καταθέσεις 1,8 εκατ. δρχ. ανά κάτοικο το 1998, οι κάτοικοί του πλήρωσαν το 1997 κατά μέσο όρο για άμεσους φόρους 138.000 δρχ. έναντι μέσου όρου της χώρας 253.000 δρχ. (Πίνακας 1.8).

Ο τομέας της οικονομίας που υπερτερεί στο Νομό είναι ο τριτογενής, που καλύπτει πάνω από τα 2/3 της απασχόλησης. Σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας ο Νομός υστερεί κατά πολύ στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα (Πίνακας 1.9).

Κατά την περίοδο 1970-1998 παρατηρείται μια αλματώδης αύξηση του τομέα των υπηρεσιών και του τουρισμού. Το 1970 ο πρωτογενής τομέας της Δωδεκανήσου (γεωργία, κτηνοτροφία, δάση, αλιεία) κάλυπτε το 17,5% του συνολικού ΑΕΠ, ο δευτερογενής (ορυχεία, μεταποίηση, ηλεκτρισμός, ύδρευση, κατασκευές) το 24,6% και ο τριτογενής (μεταφορές, εμπόριο, τουρισμός, τράπεζες, υπηρεσίες κ.τ.λ.) το 58,9%. Το 1988, 18 χρόνια αργότερα, ο πρωτογενής τομέας κάλυπτε μόλις το 9%, ο δευτερογενής περιορίστηκε στο 16,6% και ο τριτογενής εκτινάχθηκε στο 74,3% έναντι 16,4%, 28,3% και 55,3% των αντίστοιχων ποσοστών για το ίδιο έτος (1988) σε εθνικό επίπεδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.8
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν Δωδεκανήσου και Ελλάδας
1990 – 1999.

Έτος	ΑΕΠ Δωδ/σου κατά κεφαλήν	ΑΕΠ Ελλάδας κατά κεφαλήν
1990	1.611.494	1.293.537
1991	1.894.579	1.583.875
1992	2.308.173	1.818.089
1993	2.794.421	2.036.303
1994	3.171.850	2.300.304
1995	3.373.336	2.605.237
1996	3.629.796	2.857.524
1997	4.034.729	3.145.281
1998	4.541.729	3.414.735
1999	4.830.057	3.641.970

Πηγή: Οι Νομοί της Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.9
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν Δωδεκανήσου και Ελλάδας ανά τομέα

ΑΕΠ ανά τομέα	Ποσοστό ΑΕΠ 1991		
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
N. Δωδ/σου	8,42%	16,75%	74,83%
Χώρα	17,08%	27,44%	55,49%

Πηγή: ΑΝ.ΔΩ.

δο. Σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας για το 1998, δέκα χρόνια αργότερα, η συμμετοχή του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα στο ΑΕΠ της Δωδεκανήσου είναι σαφώς ακόμα μικρότερη σε ποσοστό. Και οι δύο τομείς μαζί καλύπτουν το 25% του ΑΕΠ στη Δωδεκάνησο, ενώ για το σύνολο της χώρας το αντίστοιχο ποσοστό είναι της τάξεως του 45%. Αντίθετη είναι η εικόνα σε σχέση με τον τριτογενή τομέα όπου το ποσοστό συμμετοχής στο ΑΕΠ Δωδεκανήσου είναι 75%, σαφώς μεγαλύτερο του αντίστοιχου ποσοστού σε εθνικό επίπεδο, το οποίο είναι της τάξεως του 55%.

Και οι εξελίξεις του οικονομικά ενεργού πληθυσμού οδηγούν στις ίδιες περίπου διαπιστώσεις. Υπολογίζεται ότι κατά τη δεκαετία 1981-1991 ο ενεργ-

γός πληθυσμός της Δωδεκανήσου αυξήθηκε κατά 30,4% και απορροφήθηκε κυρίως στο εμπόριο, τα επισιτιστικά επαγγέλματα και τα ξενοδοχεία, κλάδοι που καλύπτουν το 39,1% της συνολικής απασχόλησης, η οποία εκτιμάται για το 1991 σε 59.220 θέσεις.

1.5.1 Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Η έντονη τουριστική ανάπτυξη της τελευταίας 30ετίας συνέβαλε στη συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα. Ο κατακερματισμός του Νομού, η έλλειψη νερού, τα φτωχά και υποβαθμισμένα εδάφη, ο μικρός κλήρος και η μείωση των νέων που ασχολούνται με τον τομέα συνιστούν τους αρνητικούς παράγοντες εξέλιξής του. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις του Νομού αποτελούν μόλις το 15,6% της συνολικής έκτασής του. Το 1999 καλλιεργήθηκαν συνολικά 440.541 στρέμματα. Η συμμετοχή της αρδευόμενης έκτασης στο σύνολο της καλλιεργούμενης έκτασης ανέρχεται σε ποσοστό περίπου 10% (οι αρδευθείσες καλλιέργειες κάλυψαν το 1999 41.357 στρέμματα), όταν στο σύνολο της χώρας είναι 30%. Τα προϊόντα των τελευταίων χρόνων παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.10.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.10

Έτη – προϊόντα (τόν.)	1995	1996	1997	1998
Ελαιόλαδο	2.741	2.835	2.745	1.484
Καπνός	7.435	8.300	9.901	9.401
Ρύζι	-	-	1	1
Εσπεριδοειδή	10.924	10.863	8.399	8.558
Μήλα	10	17	48	25
Ροδάκινα	874	879	836	924
Πατάτες	9.767	9.526	10.014	9.724
Τομάτες	17.862	17.857	16.851	16.868
Κρέας	4.555	4.204	3.757	3.940
Γάλα	6.668	7.226	7.074	7.032
Τυρί (μαλακό)	292	301	546	319
Τυρί (σκληρό)	222	254	256	255
Αυγά (χιλ. τεμάχια)	41.493	40.963	42.554	42.637

1.5.2 Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Ο δευτερογενής τομέας στη Δωδεκάνησο παρουσιάζει στασιμότητα. Το υψηλό κόστος μεταφοράς πρώτων υλών και τελικών προϊόντων, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και το μικρό μέγεθος της νησιωτικής αγοράς έθεσαν τον τομέα αυτό σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με τον τουρισμό.

Σύμφωνα με στοιχεία από το «Οι Νομοί της Ελλάδας», το 1994 υπήρχαν 663 μεταποιητικές και κατασκευαστικές επιχειρήσεις, οι οποίες το 1995 ανήλθαν στις 704. Η μέση ετήσια απασχόληση σε άτομα ήταν 1.887 και 1.922 άτομα για τις δύο χρονιές, αντίστοιχα, ενώ ο κύκλος εργασιών σε εκατ. δρχ. ήταν 47.483 και 51.386, αντίστοιχα.

Ο Δήμος Ροδίων, φιλοδοξώντας να αναβιώσει από τη μια τις παραδοσιακές τέχνες που κάποτε ανθούσαν στη Δωδεκάνησο και από την άλλη να ενισχύσει το δευτερογενή τομέα, δημιούργησε και λειτουργεί το Πρότυπο Χειροτεχνικό Κέντρο. Σκοπός του είναι η στήριξη των χειροτεχνών και η προώθηση των προϊόντων τους στην αγορά, καθώς και η εκπαίδευση νέων ατόμων στην κεραμική, ξυλουργική, αργυροχρυσοχοΐα και υφαντική.

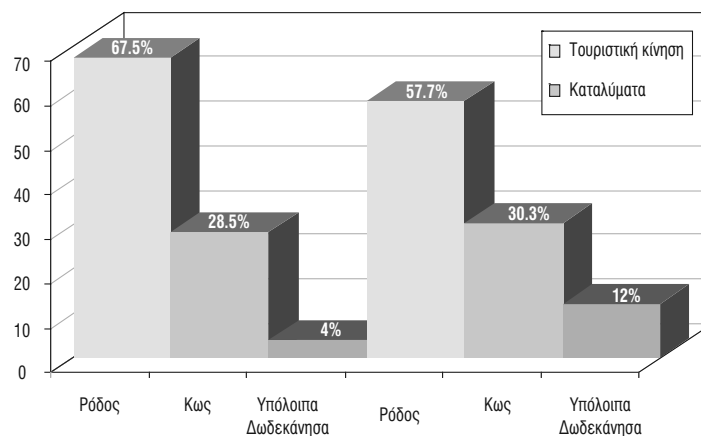
1.5.3 Τριτογενής τομέας παραγωγής

Είναι γεγονός ότι η Δωδεκάνησος αποτελεί τον πρώτο διεθνή τουριστικό προορισμό της Ελλάδας όχι μόνο από άποψη φιλοξενίας επισκεπτών, αφού τα ξενοδοχειακά της καταλύματα το 1998 πραγματοποίησαν το 30% του συνόλου των διανυκτερεύσεων της Χώρας, αλλά, κυρίως, από άποψη τουριστικής πυκνότητας, αφού σε κάθε κάτοικο αντιστοιχούν 8 πελάτες ξενοδοχείων, 0,9 ξενοδοχειακές κλίνες και 76 διανυκτερεύσεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΟΤ² για τη διετία 1998-1999, ο αριθμός των επισκεπτών που φιλοξενήθηκαν σε καταλύματα της Δωδεκανήσου ανήλθε σε 3,5 εκ. με περισσότερες από 15,4 εκ. διανυκτερεύσεις, κατά μέσο όρο. Η Ρόδος συγκέντρωσε το 67,5% της συνολικής κίνησης, η Κως γύρω στο 28,5% και το υπόλοιπο 4% κατευθύνθηκε στα άλλα νησιά της Δωδεκανήσου. Από πλευράς τουριστικών καταλυμάτων, η περιοχή το 1999 διαθέτει 140.833 κλίνες από τις οποίες οι 109.348 είναι ξενοδοχειακές και οι 31.485 ενοικιαζόμενα δωμάτια. Από το συνολικό αυτό δυναμικό το 57,7% βρίσκεται στη Ρόδο και το 30,3% στην Κω (Διάγραμμα 1.7).

2. Τουριστική κίνηση του Ν. Δωδεκανήσου 1999, ΕΟΤ – Δωδεκανήσου 1999.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.7

Ο τουρισμός από χώρες του εξωτερικού στη Ρόδο και Κω και τώρα τελευταία και στην Κάρπαθο είναι μαζικά οργανωμένος. Ο τουρισμός ημεδαπών αντιπροσωπεύει μόλις το 11,84% το 1999 και επικεντρώνεται στα μικρά νησιά, που συγκεντρώνουν το 30% των επισκεπτών της κατηγορίας αυτής.

1.6 Ανεργία

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ του 1991 και του ΟΑΕΔ Δωδεκανήσου, ο μέσος όρος ανεργίας στο Νομό κυμαίνεται γύρω στο 5,3%.

Το συγκεκριμένο ποσοστό όμως διαφοροποιείται σημαντικά:

1. Από Επαρχείο σε Επαρχείο και πιο συγκεκριμένα από νησί σε νησί, με το να παρουσιάζεται με πολύ μεγαλύτερα ποσοστά στα μικρά νησιά, όπου ο πληθυσμός τους φθίνει συνεχώς (για το ποσοστό ανεργίας κάθε νησιού, βλ. Παράρτημα, Πίνακας Α).
2. Από τη θερινή στη χειμερινή περίοδο, εξαιτίας της εποχιακής μορφής που διακρίνει την απασχόληση.

Πρόκειται για εκούσια μορφή ανεργίας, γιατί οι περισσότεροι εργαζόμενοι παύουν την εργασία τους κατά τους χειμερινούς μήνες, όταν λήγει και η τουριστική περίοδος και περιμένουν την επαναπρόσληψή τους την άνοιξη. Αυτούς τους πέντε με έξι μήνες συντηρούνται εν μέρει από τα εισοδήματα του καλοκαιριού, από το επίδομα ανεργίας και από τις γεωργικές επιδοτή-

σεις και εκμεταλλεύσεις, που οι περισσότεροι διαθέτουν (κυρίως ελαιόδενδρα, σιτηρά, εσπεριδοειδή κ.τ.λ.).

Αναλύοντας την εργασιακή αγορά είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη μια σειρά από παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν σημαντικά την επικρατούσα κατάσταση της συγκεκριμένης περιφερειακής αγοράς και τείνουν να διαστρεβλώνουν την εικόνα που παρουσιάζουν τα επίσημα στατιστικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, η παράνομη ή αδήλωτη εργασία και η παράνομη μετανάστευση παρουσιάζουν ιδιαίτερη έξαρση στη συγκεκριμένη αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού, τα χρησιμοποιούμενα στατιστικά στοιχεία υποεκτιμούν σε μεγάλο βαθμό τόσο την πραγματική απασχόληση όσο και την ανεργία, της οποίας τα αίτια δεν οφείλονται αποκλειστικά σε παράγοντες οικονομικής φύσεως, αλλά σχετίζονται άμεσα και με τον ανταγωνισμό από την αλλοδαπή εργασία.

Σημαντικό παράγοντα αποτελούν και οι υφιστάμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες του Νομού, που έχουν να κάνουν με την οικονομική αβεβαιότητα, που οφείλεται στο γεγονός ότι ο τουρισμός, τα ξενοδοχεία και οι υπηρεσίες παίζουν πρωταρχικό ρόλο στο μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας. Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί οικονομική δραστηριότητα ιδιαίτερα ανοικτή στους κινδύνους της αγοράς, με σημαντική μεταβλητότητα ανά έτος. Απρόβλεπτοι παράγοντες, όπως υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, ταξιδιωτικές οδηγίες, προβλήματα πολιτικής φύσεως, δύνανται να αποτελέσουν δυνάμεις ανατροπής των υφιστάμενων καταστάσεων και να επηρεάσουν το βιοτικό επίπεδο στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο.

Αυτοί είναι από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που κάνουν το φαινόμενο της ανεργίας στα Δωδεκάνησα να έχει ιδιαίτερη μορφή και να απαιτεί εξειδικευμένες πολιτικές με μακροχρόνιο σχεδιασμό για την αντιμετώπισή του.

1.6.1 Ανεργία και φύλο

Στο Νομό Δωδεκανήσου οι άντρες αντιπροσωπεύουν το 72% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και οι γυναίκες το 28%. Όσον αφορά τη διάρθρωση της ανεργίας κατά φύλο και ανά Επαρχείο σημειώνεται ότι οι γυναίκες πλήττονται περισσότερο, σχεδόν διπλάσια, από τους άντρες. Σημειώνεται ότι η ανδρική ανεργία παρουσιάζεται πιο σταθερή σε σχέση με τη γυναικεία, η οποία διακρίνεται από μεγαλύτερη διακύμανση (Πίνακας 1.11).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.11
Ποσοστό ανεργίας κατά φύλο στα Δωδεκάνησα, 1991 και 2001

Ποσοστό ανεργίας κατά φύλο	Ανεργία 1991		Ανεργία 2001	
	Ποσοστό ανεργίας ανδρών	Ποσοστό ανεργίας γυναικών	Ποσοστό ανεργίας ανδρών	Ποσοστό ανεργίας γυναικών
Δωδεκάνησα	4,3%	7,8%	14,95%	22,85%
Επαρχείο Καλύμνου	6,9%	12,0%	14,89%	17,69%
Επαρχείο Καρπάθου	7,5%	14,4%	13,94%	23,93%
Επαρχείο Κω	3,2%	6,9%	11,38%	19,36%
Επαρχείο Ρόδου	3,9%	7,0%	16,01%	24,60%
Πηγή: ΕΣΥΕ				

1.6.2 Ανεργία και ηλικία

Η διάρθρωση της ανεργίας ανά ηλικία στο Νομό εκτιμάται μεγαλύτερη στις ηλικίες 20-24 ετών (29,43%) και ακολουθούν οι ηλικίες 25-29 (15,06%). Η ανεργία στις νεαρές ηλικίες των 20 μέχρι 34 ετών φτάνει το 53,44%. Εξετάζοντας το συγκεκριμένο ποσοστό ανεργίας και ηλικιών ανά Επαρχείο παρατηρείται μεγαλύτερο στα Επαρχεία Κω (54,42%) και Ρόδου (54,23%), δηλ. στο «ανεπτυγμένο» τμήμα του Νομού (Πίνακας 1.12). (Αναλυτικά στοιχεία για το κάθε Επαρχείο ξεχωριστά υπάρχουν στο Παράρτημα, στους Πίνακες Β, Γ, Δ, Ε).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.12
Ποσοστά ανεργίας στις ηλικιακές ομάδες 20-34 και 35-54 στα Δωδεκάνησα

Τόπος	Ηλικιακές ομάδες	
	20 - 34	35-54
Δωδεκάνησα	53,44%	21,01%
Επαρχείο Καλύμνου	52,11%	21,82%
Επαρχείο Καρπάθου	47,43%	28,56%
Επαρχείο Κω	54,42%	20,91%
Επαρχείο Ρόδου	54,23%	20,72%
Πηγή: ΕΣΥΕ		

Σχετικά με το ηλικιακό φάσμα της απασχόλησης, οι ηλικίες 30-44 ετών κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό των θέσεων εργασίας και ακολουθούν οι ηλικίες 45-64 ετών. Αντίθετα, μέχρι την ηλικία των 30 η αναλογία είναι σχετικά περιορισμένη (Πίνακας 1.13).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.13

Ηλικιακή σύνθεση του εργατικού δυναμικού της Δωδεκανήσου, 1991

Ηλικιακές Ομάδες	Σύνολο	Ποσοστό %	Απασχολούμενοι	Ποσοστό %	Άνεργοι	Ποσοστό %
10-14	352	0,58	292	0,50	60	1,86
15-19	3.356	5,49	2.668	4,61	688	21,31
20-24	7.934	12,98	6.984	12,07	950	29,43
25-29	8.283	13,55	7.797	13,47	486	15,06
30-34	8.382	13,72	8.093	13,98	289	8,95
35-39	8.156	13,35	7.915	13,67	241	7,47
40-44	8.696	14,23	8.481	14,65	215	6,66
45-49	5.594	9,15	5.472	9,45	122	3,78
50-54	4.578	7,49	4.478	7,74	100	3,10
55-59	3.124	5,11	3.071	5,31	53	1,64
60-64	1.742	2,85	1.720	2,97	22	0,68
65-69	595	0,97	593	1,02	2	0,06
70-74	215	0,35	215	0,37	0	0,00
75 και άνω	104	0,17	104	0,18	0	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	61.111	100,00	57.883	100,00	3.228	100,00

Πηγή: ΕΣΥΕ

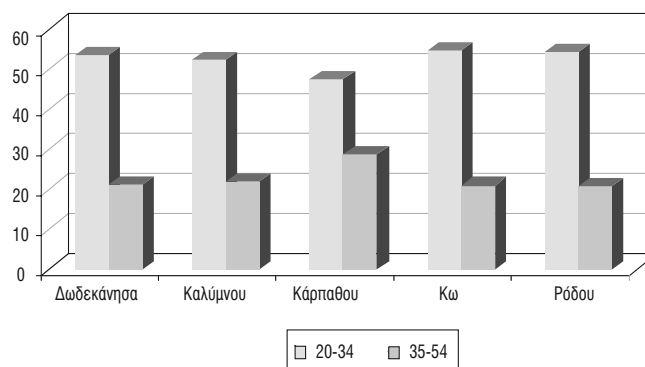
Όσα έχουν αναφερθεί μέχρι στιγμής οδηγούν στις ακόλουθες εκδοχές:

1. Είτε ότι οι νεώτερες ηλικίες, σε μεγαλύτερα ποσοστά από ό,τι παλιότερα, συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους σε δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια ιδρύματα, με αποτέλεσμα να εντάσσονται στην αγορά εργασίας σε μεγαλύτερη ηλικία.
2. Είτε ότι στη συγκεκριμένη αγορά εργασίας δεν δημιουργούνται καινούριες θέσεις που θα μπορούσαν να απορροφήσουν το νέο εργατικό δυναμικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.14
*Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας ανά ομάδες παραγωγικών ηλικιών
και φύλο στο Νότιο Αιγαίο, 2004*

Κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας	Ομάδες ηλικιών											
	ΑΡΡΕΝΕΣ						ΘΗΛΕΙΣ					
	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+
Α. Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα και δασοκομία			487	1.354	2.622	220		277		1.766	2.687	
Β. Αλιεία		469	174	752	360	106			161			
Γ. Ορυχεία και λατομεία				897	121							
Δ. Μεταποιητικές βιομηχανίες		289	974	2.844	3.269	106		134	149	149	196	
Ε. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού				856	846							
ΣΤ. Κατασκευές	433	1.444	1.981	5.371	4.835							
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επίσκευή αυτο/των	289	433	1.472	5.322	2.743	332	268	1.923	744	5.801	2.438	124
Η. Ξενοδοχεία και εστιατόρια	144	2.492	2.181	5.705	3.438	106	268	1.071	893	3.501	3.095	124
Θ. Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	156	289	325	2.554	2.600	106		277	893	912	334	
Ι. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί				277	469				149	648	213	
Κ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και επιχειρήσεις		310	487	1.112	1.679			268		744	744	
Λ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση		433	1.148	4.015	2.356				308	2.158	656	
Μ. Εκπαίδευση				717	804				298	2.050	432	
Ν. Υγεία και κοινωνική μέριμνα				693	821				446	1.034	1.078	
Ξ. Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών υπέρ του κοινωνικ.			162	1.218	1.192	133		134	608	1.429	106	
Ο. Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό											106	
Σύνολο	1.023	6.159	9.392	33.687	28.156	1.110	535	4.083	4.648	20.191	12.088	248

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.8
Ποσοστό ανέργων κατά επαρχείο και ηλικιακή ομάδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.15
Κατάσταση απασχόλησης ανά ομάδες παραγωγικών ηλικιών ανδρών
στο Νότιο Αιγαίο, Β' τρίμηνο 2004

Ομάδες ηλικιών ανδρών	Κατάσταση απασχόλησης			Σύνολο
	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Μη οικονομικά ενεργοί	
15-19	1.023	445	6.584	8.053
20-24	6.159	1.177	1.321	8.657
25-29	9.392	1.512	510	11.414
30-44	33.687	1.485	277	35.449
45-64	28.156	569	6.297	35.023
65+	1.110		19.277	20.387
Σύνολο	79.527	5.188	34.267	118.982

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.16
Κατάσταση απασχόλησης ανά ομάδες παραγωγικών ηλικιών γυναικών
στο Νότιο Αιγαίο, Β' τρίμηνο 2004

Ομάδες ηλικιών γυναικών	Κατάσταση απασχόλησης			Σύνολο
	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Μη οικονομικά ενεργοί	
15-19	535	410	7.628	8.574
20-24	4.083	959	2.961	8.003
25-29	4.648	1.646	3.942	10.236
30-44	20.191	1.604	12.635	34.430
45-64	12.088	1.501	19.800	33.388
65+	248		22.154	22.402
Σύνολο	41.793	6.120	69.120	117.033

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.17

*Χρόνος αναζήτησης εργασίας ανά ομάδες παραγωγικών ηλικιών ανδρών
στο Νότιο Αιγαίο, Β' τρίμηνο 2004*

Ομάδες ηλικιών ανδρών	Τώρα θα αρχίσει να αναζητά εργασία	Λιγό- τερο από 1 μήνα	Χρόνος αναζήτησης εργασίας						4 χρόνια και πάνω	“Νέοι” άνεργοι	Σύνολο
			1-2 μήνες	3-5 μήνες	6-11 μήνες	12-17 μήνες	18-23 μήνες	24-47 μήνες			
15-19			144		156		144			445	445
20-24	144		445	587						1.033	1.177
25-29		162		487	677			186		514	1.512
30-44		139	139	277	605			162	162	325	1.485
45-64				214	128	107			121		569
Σύνολο	144	301	728	1.565	1.567	107	144	348	283	2.317	5.188

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.18

*Χρόνος αναζήτησης εργασίας ανά ομάδες παραγωγικών ηλικιών γυναικών
στο Νότιο Αιγαίο, Β' τρίμηνο 2004*

Ομάδες ηλικιών γυναικών	Τώρα θα αρχίσει να αναζητά εργασία	Λιγό- τερο από 1 μήνα	Χρόνος αναζήτησης εργασίας						4 χρόνια και πάνω	“Νέοι” άνεργοι	Σύνολο
			1-2 μήνες	3-5 μήνες	6-11 μήνες	12-17 μήνες	18-23 μήνες	24-47 μήνες			
15-19				268		143				143	410
20-24				134	402	134	134	156		692	959
25-29			298	298	604	149			298	744	1.646
30-44			149	420	517	272		246		517	1.604
45-64				532	447	212	106		205	106	1.501
Σύνολο			446	1.651	1.970	909	240	402	502	2.202	6.120

3. Είτε ότι οι οικονομικοί μετανάστες έχουν καταλάβει ένα σημαντικό κομμάτι της αγοράς εργασίας.

1.6.3 Ανεργία και εκπαιδευτικό επίπεδο

Τα στοιχεία που παρατίθενται αφορούν στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, άρα δεν εκφράζουν απόλυτα το Νομό, αλλά δίνουν μια εικόνα της γενικότε-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.19
Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης στο Ν. Αιγαίο

Επίπεδο εκπαίδευσης	Σύνολο 2,74	Άρρενες 2,14	Θήλεις 3,31
Διδακτορικό - Μεταπτυχιακό	0,00	0,00	0,00
ΑΕΙ	2,06	0,59	4,20
Φοίτηση σε ΑΕΙ	0,00	0,00	0,00
ΤΕΙ	7,01	5,03	10,12
Λύκειο	5,81	3,80	7,68
Γυμνάσιο	3,57	3,27	3,90
Δημοτικό	1,66	1,48	1,85
Φοίτηση σε Δημοτικό	0,00	0,00	0,00
Καθόλου εκπαίδευση	0,54	0,00	0,75

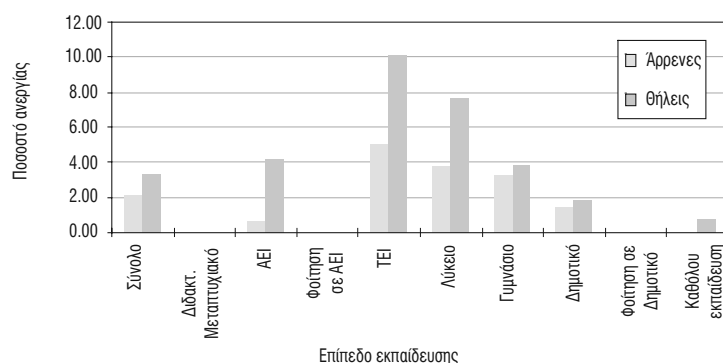
Πηγή: Έρευνα της αγοράς εργασίας στο Ν. Δωδεκανήσου, 1998

ρης κατάστασης. Γίνεται εμφανές ότι το ποσοστό ανεργίας στο Ν. Αιγαίο αυξάνεται όσο το επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων βελτιώνεται. Με εξαίρεση τους αποφοίτους ΑΕΙ, όσο μεγαλώνει το επίπεδο εκπαίδευσης μεγαλώνει και το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας. Τα υψηλότερα από τα ποσοστά παρατηρούνται στους απόφοιτους ΤΕΙ (7,01%) και Λυκείου (5,81%) (Πίνακας 1.19).

Σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης και τον παράγοντα φύλο, η γυναικεία ανεργία εμφανίζεται κατά πολύ υψηλότερη από την αντίστοιχη ανδρική. Στους άνδρες, μόνο στην περίπτωση των αποφοίτων ΤΕΙ, το ποσοστό ανεργίας ξεπερνά το 4%, ενώ στις γυναίκες, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, η ανεργία είναι υψηλή, προσεγγίζοντας το 10 % στις απόφοιτες ΤΕΙ. Η γυναικεία ανεργία αποτελεί τον κύριο λόγο, βάσει του οποίου τα ποσοστά ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης για το σύνολο προσαυξάνονται σημαντικά (Διάγραμμα 1.9).

Αποκλειστικά για τον ανδρικό πληθυσμό τυπικά δεν υφίσταται ανεργία, τα ποσοστά της οποίας παραμένουν κάτω των ορίων του 4% και 4,5%, που προδιαγράφουν τη φυσική ανεργία. Πάντως τα υψηλά ποσοστά της γυναικείας ανεργίας οφείλουν να μας προβληματίσουν έντονα, καθώς πιστοποιούν την ύπαρξη κάποιας μορφής κοινωνικής ανισορροπίας, αλλά και υποαπασχόλησης των υφιστάμενων δυνατοτήτων σε εργατικό δυναμικό.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.9
Ποσοστό ανεργίας ανά επίπεδο εκπαίδευσης για άρρενες
και θήλεις στο Ν. Αιγαίο, 1996

1.7 Περιγραφή της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης των νησιών Νομού Δωδεκανήσου

1.7.1 Επαρχείο Καλύμνου

Στο Επαρχείο Καλύμνου ανήκουν τα νησιά: Αγαθονήσι, Αστυπάλαια, Κάλυμνος, Λειψοί, Λέρος και Πάτμος.

Αγαθονήσι

Το Αγαθονήσι είναι η βορειότερη νησίδα του δωδεκανησιακού συμπλέγματος με έκταση 13,5 τ. χλμ. και μήκος ακτογραμμής 29,4 χλμ. Η απόστασή του από την Πάτμο και η έλλειψη συγκοινωνιακών μέσων δημιουργούσαν δυσκολίες στους κατοίκους του νησιού. Για το λόγο αυτό από το 1954 αποτελεί ανεξάρτητη κοινότητα. Για τους ίδιους λόγους, και μια και δεν υπάρχουν τα πληθυσμιακά δεδομένα για να ανακηρυχθεί σε δήμο, το Αγαθονήσι μαζί με την Όλυμπο της Καρπάθου, εξαιρέθηκαν από τις συνενώσεις του προγράμματος «Καποδίστριας» και παραμένουν οι δύο μοναδικές κοινότητες στα Δωδεκάνησα.

Μεγαλύτερος και παλιότερος οικισμός είναι το Μεγάλο Χωριό (με 80 κατοίκους σήμερα). Εκεί βρίσκεται το Κοινοτικό Κατάστημα, το Αγροτικό Ιατρείο, το Ταχυδρομικό Γραφείο και το Τηλεφωνείο. Υπάρχουν ακόμα δύο οικισμοί, του Μικρού Χωριού και ο νεότερος του Αγίου Γεωργίου, που είναι και ο ενοριακός ναός του νησιού (με 15 περίπου κατοίκους ο καθένας).

Ο πληθυσμός του Αγαθονησίου φθίνει συνεχώς. Σήμερα στο νησί υπάρχει ένα μονοθέσιο Δημοτικό σχολείο, στο οποίο φοιτούν 10 μαθητές. Μετά από την αποφοίτησή τους τα αγόρια πάνε στην Πάτμο, για να συνεχίσουν τις σπουδές τους συνήθως στην Πατμιάδα Σχολή, ενώ τα κορίτσια σταματούν την εκπαίδευση και μένουν στο νησί βοηθώντας την οικογένειά τους. Η οικονομία του νησιού στηρίζεται στην κτηνοτροφία, την αλιεία και τον τουρισμό.

Αστυπάλαια

Η Αστυπάλαια ή Σταμπάλια είναι το πέμπτο κατά σειρά νησί των Δωδεκανήσων. Έχει έκταση 96,7 τ. χλμ. και μήκος ακτών 110 χλμ. Νησί άνυδρο και ξηρό καλύπτεται κατά 97,8% από σκληρόφυλλους θάμνους, που χρησιμοποιούνται για βοσκή και μελισσοκομία. Η επικοινωνία, τόσο με την έδρα της Δωδεκανήσου, τη Ρόδο, όσο και με τα άλλα νησιά και με την Αθήνα είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του νησιού, επιφέροντας αρνητικές επιπτώσεις στις οικονομικές δραστηριότητες, την κοινωνική ζωή και γενικά την ανάπτυξη του νησιού. Ο πληθυσμός κατανέμεται σε τέσσερις οικισμούς: Αστυπάλαια, Ανάληψη, Λιβάδια και Βαθύ. Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού (76,4%) βρίσκεται στην Αστυπάλαια. Ο πληθυσμός παρουσιάζει από το 1961 συνεχή μείωση. Μόλις το 1991 παρουσίασε μια μικρή αύξηση φτάνοντας τους 1.082 κατοίκους. Σήμερα στην Αστυπάλαια υπάρχει ένα Νηπιαγωγείο, ένα Δημοτικό σχολείο και ένα Γυμνάσιο-Λύκειο. Συνολικά, σε όλες τις βαθμίδες φοιτούν περίπου 200 μαθητές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, το εργατικό δυναμικό ανέρχεται στα 357 άτομα. Από αυτά 23% απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, 25,5% στο δευτερογενή, 38,9% στον τριτογενή και 11,2% δήλωσε άνεργο (1,4% δεν απάντησε).

Κάλυμνος

Η Κάλυμνος είναι το τέταρτο σε έκταση νησί του Νομού Δωδεκανήσου. Είναι ορεινή και σχετικά άγονη. Περιβάλλεται από διάφορα μικρά νησιά, άλλα κατοικήσιμα όπως η Τέλενδος και η Ψέριμος και άλλα ακατοίκητα, όπως η Πλάτη, η Σαρή, το Γαϊδουρονήσι, η Αγία Κυριακή και ο Καλαβρός.

Στο νησί υπάρχουν 12 οικισμοί με συνολικό πληθυσμό 15.842 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή ΕΣΥΕ 1991). Μεγαλύτεροι είναι η ομώνυμη πρωτεύουσα (ή Πόθια) με 10.543 κατοίκους και το Χωριό (παλιά πρωτεύου-

σα του νησιού) με 3.259 κατοίκους. Στο σύνολο των κατοίκων του νησιού οι 7.604 (48%) είναι άνδρες και οι 8.238 (52%) γυναίκες. Ενδιαφέρουν παρουσιάζει το γεγονός ότι ο πληθυσμός της εμφανίζεται νεανικότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο πληθυσμό στο Νομό αλλά κυρίως σε σχέση με τη Χώρα.

Στο νησί υπάρχει σαφής υπεροχή της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα (48,4%), που υστερεί μεν έναντι του συνολικού ποσοστού του Ν. Δωδεκανήσου (62,8%), είναι όμως ίση του μέσου όρου του συνόλου της Χώρας (48,2%). Τη δεύτερη θέση στην απασχόληση κατέχει ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 28,2% έναντι 21,6% της Δωδεκανήσου και 22,5% του συνόλου της Χώρας. Η δραστηριότητα στη μεταποίηση απασχολεί το 7,3% του ενεργού πληθυσμού της Καλύμνου, ποσοστό ίσο με αυτό του μέσου όρου της Δωδεκανήσου (7,2%) και σχεδόν το μισό του μέσου όρου της Ελλάδας (13,8%). Ιδιαίτερα αυξημένο είναι το ποσοστό απασχόλησης στον τομέα των οικοδομών και δημοσίων έργων (19,1%) έναντι ποσοστού 13,4% στο σύνολο της Δωδεκανήσου και 7,4% στο σύνολο της Ελλάδας. Ερευνητέο είναι κατά πόσο αυτή η δραστηριότητα ασκείται σε τοπικά έργα ή σε έργα εκτός Καλύμνου. Οι δραστηριότητες στο εμπόριο, στα ξενοδοχεία, στα εστιατόρια και στα καφέ μπαρ-αναψυκτήρια παρουσιάζουν ποσοστό απασχόλησης 18,5%, που υπερβαίνει ελαφρά το μέσο όρο της χώρας (17%) και βρίσκεται σε αντιστοιχία με τη σχέση αφίξεις τουριστών προς μόνιμους κατοίκους ($15.000 : 15.000 = 1$).

Ο πρωτογενής τομέας αφορά κυρίως την αλιεία και σπογγαλιεία και ελάχιστα τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τη μελισσοκομία.

Λειψοί

Βορειοανατολικά των Δωδεκανήσων, ανάμεσα στην Πάτμο και τη Λέρο, βρίσκεται ένα σύμπλεγμα νησιών, με μεγαλύτερο τους Λειψούς. Έχουν έκταση 15,82 τ. χλμ. (χωρίς τις νησίδες) και μήκος ακτογραμμής 33,13 χλμ. περίπου. Κατά την περίοδο 1951-1981 ο πληθυσμός παρουσιάζει φθίνουσα πτωτική τάση, η οποία αντιστρέφεται και γίνεται θετική μετά την περίοδο αυτή. Στη δεκαετία 1981-1991 παρουσιάζει αύξηση 5,6% με αποτέλεσμα στην απογραφή του 1991 να έχει 606 κατοίκους. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι ο πληθυσμός αποτελείται από μικρές ηλικίες (0-14 ετών) κατά 23,4%, και από μέσες ηλικίες (15-39) κατά 34,7%. Στους Λειψούς το εργατικό δυναμικό μοιράζεται ισοδύναμα στους τρεις τομείς της παραγωγής. Ειδικότερα, το 31,3% απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, το 30,7% στο δευτερογενή και το 34,6% στον τριτογενή. Το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται στο 6,8%.

Λέρος

Η Λέρος είναι το ένατο σε έκταση νησί του Νομού Δωδεκανήσου (έκταση 53 τ. χλμ. και μήκος ακτών 71 χλμ.). Είναι βραχώδες νησί με μικρές πεδινές εκτάσεις ανάμεσα στα διάφορα υψώματα. Στο νησί υπάρχουν 10 οικισμοί με συνολικό πληθυσμό 8.061 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή ΕΣΥΕ 1991). Μεγαλύτερος είναι η πρωτεύουσα του νησιού η Αγία- Μαρίνα με 2.493 κατοίκους και το Λακκί με 2.366 κατοίκους. Στο σύνολο των κατοίκων του νησιού οι 4.341 (54%) είναι άνδρες και οι 3.720 (46%) γυναίκες. Ο πληθυσμός της Νήσου τις τελευταίες δεκαετίες μειώνεται (δεκαετία 1971-1981 κατά -4,41% και δεκαετία 1981-1991 κατά -0,92%).

Στη Λέρο υπάρχει σαφής υπεροχή της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα, με ποσοστό αρκετά μεγαλύτερο (78,8%) έναντι του συνολικού ποσοστού του Ν. Δωδεκανήσου (62,8%) και του μέσου όρου του συνόλου της Χώρας (48,2%). Τα άτομα απασχολούνται κυρίως στο Κρατικό Θεραπευτήριο. Οι δραστηριότητες στο εμπόριο, στα ξενοδοχεία, στα εστιατόρια και στα καφέ μπαρ-αναψυκτήρια παρουσιάζουν ποσοστό απασχόλησης 16,7%, λίγο πιο κάτω από το μέσο όρο της χώρας (17%). Τη δεύτερη θέση στην απασχόληση έχει ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 13%. Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται μόλις το 6,7% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Πάτμος

Η Πάτμος, το νησί της Αποκάλυψης, έχει έκταση 34,55 τ. χλμ. και η περίμετρος των ακτών της έχει μήκος 61 χλμ. περίπου. Μαζί με τα νησιά Αρκιοί και Μάραθος (που βρίσκονται ανατολικά της) αποτελεί ομώνυμο δήμο με έκταση 45 τ. χλμ. Έδρα της είναι η Χώρα και μεγαλύτερος οικισμός της η Σκάλα. Έχει στενόμακρο σχήμα, με μέγιστο μήκος 63 χλμ. και μέγιστο πλάτος 10 χλμ. Τα εδάφη της είναι ηφαιστειογενή, βραχώδη και άδεντρα.

Στο νησί της Πάτμου υπάρχουν 4 οικισμοί (Πάτμος ή Χώρα, Γρίκος, Σκάλα και Κάμπος) με συνολικό πληθυσμό 2.715 κατοίκους (σύμφωνα με την απογραφή ΕΣΥΕ 1991). Μεγαλύτερος είναι η Σκάλα με 1.442 κατοίκους, ακολουθεί η πρωτεύουσα του νησιού η Πάτμος ή Χώρα με 670 κατοίκους. Στην Πάτμο σήμερα υπάρχουν 3 Νηπαγωγεία, 3 Δημοτικά σχολεία, 1 Γυμνάσιο-Λύκειο και η Πατριάδα Σχολή, που είναι εκκλησιαστικό Γυμνάσιο-Λύκειο. Σε όλες τις βαθμίδες φοιτούν περίπου 500 μαθητές.

Με τα στοιχεία της απογραφής του 1991, το εργατικό δυναμικό ανέρχεται στα 976 άτομα. Από αυτά τα 146 (15%) απασχολούνται στη γεωργία και κτη-

νοτροφία, τα 260 (26,6%) στη μεταποίηση (κυρίως κεραμικά) και τα 505 (51,7%) στον τουρισμό και στην παροχή υπηρεσιών, ενώ 46 άτομα (4,7%) δήλωσαν άνεργοι. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ υπάρχουν 41 ξενοδοχειακές μονάδες δυναμικότητας 1.720 κλινών, και με στοιχεία του Δήμου υπάρχουν 78 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων δυναμικότητας 776 κλινών.

1.7.2 Επαρχείο Καρπάθου

Το Επαρχείο Καρπάθου περιλαμβάνει την Κάρπαθο και την Κάσο.

Κάρπαθος

Η Κάρπαθος, απλωμένη μεταξύ της Ρόδου και της Κρήτης, είναι το δεύτερο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου με έκταση 301 τ. χλμ. Περιλαμβάνει συνολικά 12 χωριά (Πηγάδια, Απέρι, Αρκάσα, Φοινίκι, Βωλάδα, Μενετές, Μεσοχώρι, Όθος, Όλυμπος, Διαφάνι, Πυλές και Σπόα) και εννέα οικισμούς (Μερτώνας, Κατόδιο, Κυρά Παναγιά, Λακκί, Άη Γιάννης, Κήπος Αφιάρτη, Λευκός, Αυλώνα, Άγιος Νικόλαος).

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου η μεταναστευτική τάση των Καρπάθιων για την Αμερική ήταν έντονη, ενώ πολλοί είναι και αυτοί που κατευθύνονται σε χώρες του νότιου ημισφαιρίου (Αυστραλία – Νότια Αφρική). Η μετανάστευση συνεχίστηκε και μετά τον πόλεμο με μεγαλύτερους ρυθμούς, κυρίως τις δεκαετίες του 1960 και 1970. Το άμεσο αποτέλεσμα αυτής της πληθυσμιακής μετακίνησης είναι ορατό στην απογραφή του 1971, όπου η Κάρπαθος έχει 5.433 κατοίκους (σημειώνοντας μείωση της τάξης του 18,9%), η οποία συνεχίζεται και μέσα στη δεκαετία του 1970 με αποτέλεσμα η απογραφή του 1981 να εμφανίζει την Κάρπαθο με ακόμη μικρότερο πληθυσμό (4.649 κατοίκους). Αυτός είναι ο μικρότερος αριθμός πληθυσμού που έχει καταγραφεί στο νησί, τη στιγμή που η Δωδεκάνησος ως σύνολο παρουσίαζε αύξηση του πληθυσμού της τάξεως του 19,8%. Κατά τη διάρκεια του 1980 παρατηρείται μια αντίστροφη πορεία αύξησης του πληθυσμού στο νησί. Η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, λόγω κυρίως της τουριστικής ανάπτυξης, η θέσπιση κινήτρων αποκέντρωσης από την πολιτεία και η καλύτερευση του βιοτικού επιπέδου είχε ως άμεσο αποτέλεσμα τον επαναπατρισμό των Καρπάθιων. Το 1991 ο πληθυσμός της νήσου ανέρχεται στους 5.323 κατοίκους και παρουσιάζει μετά από πολλές δεκαετίες ανοδικές τάσεις σε ποσοστό 14,5%.

Το εργατικό δυναμικό της Καρπάθου ανέρχεται στα 1.503 άτομα. Ο πρωτογενής τομέας απασχολεί 209 άτομα (13,9%), που δραστηριοποιείται κυρίως στους κλάδους της γεωργίας, αλιείας, μελισσοκομίας και κτηνοτροφίας, χωρίς όμως ιδιαίτερες αξιώσεις όσον αφορά το παραγωγικό αποτέλεσμα. Ο δευτερογενής τομέας απασχολεί 465 άτομα (29,5%), κυρίως στους κλάδους βιοτεχνικών ειδών βιοτικής ανάγκης και στον κλάδο του κυκλώματος οικοδομικής δραστηριότητας. Ο τριτογενής τομέας απασχολεί το μεγαλύτερο αριθμό ενεργού πληθυσμού του νησιού (759 άτομα, 48,1%), περιλαμβάνοντας τα μεταποιητικά επαγγέλματα, τον τουρισμό και τον κλάδο των υπηρεσιών.

Κάσος

Η Κάσος αποτελεί το νοτιότερο τμήμα του Δωδεκανησιακού συμπλέγματος και βρίσκεται μεταξύ Καρπάθου και Κρήτης. Η συνολική έκταση του νησιού είναι 62 τ. χλμ. και έχει μήκος ακτών 50 χλμ. Αποτελεί ενιαίο Δήμο με πρωτεύουσα το Φρυ και οικισμούς-χωριά την Αγία-Μαρίνα, το Αρβανιτοχώρι, την Παναγιά και το Πόλι. Όλα τα χωριά βρίσκονται στο βόρειο-κεντρικό μέρος του νησιού και σε απόσταση από το Φρυ από 1 έως 3,5 χλμ. Σε όλα τα χωριά του νησιού υπάρχουν παραδοσιακοί πυρήνες και παλιά αρχοντικά σπίτια, τα περισσότερα από τα οποία είναι εγκαταλειμμένα, δεδομένου ότι οι σημερινοί μόνιμοι κάτοικοι της Κάσου (915 άτομα) αντιπροσωπεύουν μόλις το 13,6% των κατοίκων που ζούσαν στο νησί (6.700) το 1912, όταν κατέλαβαν τα νησιά οι Ιταλοί.

Οι δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις έχουν αρνητικές επιπτώσεις και στον τομέα του μαθητικού πληθυσμού, ο οποίος παρουσιάζει φθίνουσα πορεία, σύμφωνα με τα δεδομένα της περιόδου 1989-1994. Η μεγάλη κινητικότητα που παρατηρείται στις μεταθέσεις των καθηγητών, σε σημείο που σχεδόν κανένας καθηγητής δεν υπηρετεί στο νησί δεύτερο χρόνο, επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Οι απασχολούμενοι σε όλους τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας του νησιού ανέρχονται σε 331 άτομα και αντιπροσωπεύουν το 36,2% του μόνιμου πληθυσμού. Ως προς την επαγγελματική σύνθεση του ενεργού πληθυσμού, ο πρωτογενής τομέας (γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, αλιεία) καλύπτει το 51,7%, ο δευτερογενής το 10,9% και ο τριτογενής το 37,4%. Στον τριτογενή τομέα, το 56,5% απασχολείται στο εμπόριο και το 43,5% σε δημόσιες υπηρεσίες και υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η ανεργία φτάνει το 17%. Υπάρχει μεγάλος αριθμός συνταξιούχων και απο-

δεκτών μεταβιβαζόμενων εισοδημάτων (εμβάσματα ναυτιλλομένων ή μεταναστών), που συντηρεί σε μεγάλο βαθμό την οικονομία του νησιού.

1.7.3 Επαρχείο Κω

Στο Επαρχείο της Κω ανήκουν τα νησιά Κως και Νίσυρος.

Κ ω ς

Το νησί της Κω συνορεύει βόρεια με την Κάλυμνο, νότια με τη Νίσυρο, ανατολικά με την Τουρκία και τον Κεραμεικό κόλπο και δυτικά με την Αστυπάλαια. Βόρεια βρέχεται από το Ικάριο πέλαγος και νότια από το Καρπάθιο. Η συνολική έκταση του νησιού είναι 282,5 τ. χλμ. και το σχήμα του είναι μακρόστενο. Το ΒΑ μέρος του αποτελείται από εδάφη γόνιμα και πεδινά, ενώ το ΝΔ του μέρος από εδάφη άγονα και ορεινά (ή ημιορεινά), με εξαίρεση την εύφορη πεδιάδα της περιοχής της Καρδάμαινας και τη μικρή πεδιάδα στον όρμο της περιοχής Κεφάλου. Πέρα από την πόλη της Κω υπήρχαν και οι κοινότητες Ασφενδίου, Πυλί, Αντιμάχεια, Καρδάμαινα και Κέφαλος. Με το πρόγραμμα «Καποδίστριας» έχουν συνενωθεί στους Δήμους Κω, Δικαίου και Ηρακλειδών. Τα τελευταία είκοσι χρόνια λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, ο πληθυσμός αυξάνεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς (1,99% την περίοδο 1971-1981 και 2,58% την περίοδο 1981-1991) με αποτέλεσμα να κατοικούν στο νησί περίπου 26.500 άτομα (ΕΣΥΕ 1991).

Στο νησί υπάρχει σαφής υπεροχή της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα (63,84%). Το εμπόριο είναι αρκετά αυξημένο και αποτελεί ζωτικό μέρος της επαγγελματικής δραστηριότητας. Οι ξενοδοχειακές κλίνες στην 5ετία 1989-1994 αυξήθηκαν κατά 64,6%, ποσοστό διπλάσιο σχεδόν από εκείνο του Ν. Δωδεκανήσου (36,8%) και σχεδόν τριπλάσιο από το ποσοστό αύξησης του συνόλου της χώρας (22,6%). Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ η συνολική δυναμικότητα της Κω ανέρχεται σε 30.086 ξενοδοχειακές κλίνες και 13.500 κλίνες σε ενοικιαζόμενα δωμάτια. Τη δεύτερη θέση στην απασχόληση έχει ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 22,94% και αναφέρεται κυρίως σε μεταποιητικές μονάδες, στον τομέα των κατασκευών, στη λαϊκή τέχνη και στη μεταποίηση του γεωργικού και κτηνοτροφικού τομέα. Στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 7,78% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Οι κυριότερες καλλιέργειες είναι τα κτηνοτροφικά φυτά, κηπευτικά, μπουστάνια, πατάτες και η βιομηχανική τομάτα. Η κτηνοτροφία στο νησί της Κω, παρά τη μεγάλη παράδοση που έχει, έχει δεχτεί πολλές πιέσεις, κυρίως από την ταχύτατη ανάπτυξη του τουρισμού.

Νίσυρος

Η Νίσυρος βρίσκεται νότια της Ικαρίας, βόρεια της Τήλου και δυτικά των τουρκικών ακτών. Έχει έκταση 41,4 τ.χλμ. και περίμετρο ακτών 28 χλμ. Έχει σχήμα σχεδόν κυκλικό και οι ακτές της δεν παρουσιάζουν πλούσιο διαμελισμό.

Στη Νίσυρο ανήκουν η νησίδα Γυαλί και οι βραχονησίδες Στρογγυλή, Άγιος Αντώνιος, Παχειά, Περγούσα και Κανδελιούσα. Την ύπαρξη και την ειδυλλιακή όψη της την οφείλει στο ηφαίστειο, αφού αναδύθηκε από τη θάλασσα μετά από ισχυρές υποθαλάσσιες ηφαιστειακές εκρήξεις. Από κει προέρχονται και τα παλιά ορυχεία των μυολίθων, η κίσσηρις, τα θειούχα πετρώματα, τα ιαματικά της φυτιά και νερά και η εξαιρετική γονιμότητα του εδάφους της. Στο κέντρο του νησιού υπάρχει η τεράστια καλντέρα του ηφαιστείου, που έχει μήκος 2.400 μ. και πλάτος 950 μ. Σε πολλά σημεία του νησιού υπάρχουν θερμές ιαματικές πηγές, οι ονομασσότερες από τις οποίες βρίσκονται σε μικρή απόσταση από το Μαντράκι, πρωτεύουσα και λιμάνι του νησιού. Στο νησί υπάρχουν τρεις οικισμοί (Μαντράκι, Εμπορείο και Νικιά) και ζουν 929 άτομα. Από το 1951 και μετά ο πληθυσμός της Νισύρου μειώνεται συνεχώς. Σήμερα στη Νίσυρο υπάρχουν ένα Νηπαγωγείο, δύο Δημοτικά Σχολεία, ένα Γυμνάσιο και ένα Λύκειο με 133 μαθητές.

Το εργατικό δυναμικό του νησιού εκτιμάται στα 313 άτομα αποτελώντας το 33,8% του πληθυσμού. Στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία) απασχολείται το 18,5%, στο δευτερογενή τομέα (ορυχεία κυρίως στη νησίδα Γυαλί) το 34,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και στον τριτογενή (εμπόριο, εστιατόρια- αναψυκτήρια) το 42,2%.

1.7.4 Επαρχείο Ρόδου

Το Επαρχείο της Ρόδου περιλαμβάνει τα νησιά: Μεγίστη, Ρόδος, Σύμη, Τήλος και Χάλκη.

Μεγίστη

Η νήσος Μεγίστη ή Καστελλόριζο είναι το νοτιο-ανατολικότερο νησί της Δωδεκανήσου και βρίσκεται 72 ναυτικά μίλια από τη Ρόδο. Έχει έκταση 9,45 τετρ. χλμ., χωρίς τα νησάκια Ρω, Στρογγυλή, Άγιος Γεώργιος, Ψαραδιά και Αγρελιά. Το μήκος ακτογραμμής είναι 18,3 χλμ. περίπου. Το όνομα Μεγίστη

οφείλεται είτε επειδή είναι η μεγαλύτερη του συμπλέγματος των νησιών είτε επειδή, κατά αρχαία μαρτυρία, πρώτος οικιστής του ήταν ο Μεγιστεύς. Η ονομασία Καστελλόριζο είναι δυτικής προέλευσης και σημαίνει κόκκινο φρούριο.

Τον Νοέμβριο του 1946 ο πληθυσμός του νησιού ήταν 800 άτομα, όπως αναφέρεται στο βιβλίο «Δωδεκάνησος - Α' Γενική Περιγραφή Αθήναι 1947» του τότε Υπουργείου Ανοικοδομήσεως. Ο πληθυσμός, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανέρχεται σε 275 άτομα. Ο πραγματικός πληθυσμός σήμερα έχει αυξηθεί λίγο και είναι 300 άτομα. Στο Καστελλόριζο υπάρχουν Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Λύκειο με 43 μαθητές.

Οι λίγοι κάτοικοι του νησιού ασχολούνται με την αλιεία και τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με τον τουρισμό, όπως εστιατόρια, πανσιόν, εκδρομές με καΐκια, εμπορικά και τουριστικά καταστήματα, εργασίες δημοτικών έργων και λιγότερο με την κτηνοτροφία και τη γεωργία, οι οποίες γίνονται για αυτοκατανάλωση.

Ρόδος

Η Ρόδος είναι το μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου και το τέταρτο στην Ελλάδα μετά την Κρήτη, την Εύβοια και τη Μυτιλήνη (Λέσβος). Η έκτασή της είναι 1.398 τ.χλμ. και το σχήμα της είναι στενόμακρο με μέγιστο μήκος 77 χλμ. και μέγιστο πλάτος 37 χλμ. Το νησί μπορεί να χαρακτηριστεί ημιορεινό με ψηλότερα βουνά τον Ατάβυρο (1.210μ.), τον Αρταμύτη (825μ.) και τον Προφήτη Ηλία (800μ.). Είναι πλούσια σε βλάστηση και σε φυσικά νερά και οι ακτές της έχουν μήκος 220 χλμ.

Διοικητικά η Ρόδος είναι η πρωτεύουσα του νομού Δωδεκανήσου. Στο νησί πριν την εφαρμογή του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», για την ανασυγκρότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης υπήρχαν 4 Δήμοι και 39 Κοινότητες. Σήμερα υπάρχουν 10 Δήμοι: Αρχαγγέλου, Αταβύρου, Αφάντου, Ιαλυσού, Καλλιθέας, Καμίρου, Λινδίων, Νότιας Ρόδου, Πεταλούδων και Ροδίων.

Σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού του 1991 (ΕΣΥΕ), ο πληθυσμός της νήσου ήταν 98.181 άτομα. Ο πληθυσμός της αποτελεί το 60% του πληθυσμού της Δωδεκανήσου και πλησιάζει το 1% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Μετά το 1951 παρατηρείται μια αξιόλογη αύξηση της τάξεως του 67%. Ρυθμοί ανάπτυξης πολύ υψηλότεροι από άλλες περιοχές της χώρας με ανάλογο μέγεθος, αλλά και από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας. Ο μεγαλύτερος πληθυσμιακά Δήμος στη νήσο είναι των Ροδίων με

43.558 κατοίκους, ακολουθεί ο Δήμος Πεταλούδων με 10.637 κατοίκους και ο Δήμος Αρχαγγέλου με 7.715 κατοίκους.

Στο νησί της Ρόδου υπάρχουν 55 Νηπαγωγεία, 62 Δημοτικά Σχολεία, 21 Γυμνάσια και 12 Λύκεια. Στο Δήμο Ροδίων, επίσης, λειτουργούν Τεχνική Επαγγελματική Σχολή (ΤΕΣ), Τεχνική Επαγγελματική Σχολή Τουριστικών Επαγγελμάτων (ΤΕΣΤΕ), Ανώτερη Τουριστική Σχολή (ΑΣΤΕΡ), Ανώτερη Σχολή Νοσηλευτριών, Σχολή Ξεναγών και τμήμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Παιδαγωγικά και Μεσογειακών Σπουδών).

Στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων της Ρόδου, ο τουρισμός, οι υπηρεσίες και οι κατασκευές (οικοδομές, οδοποιία, ξενοδοχεία) αποτελούν τον κυριότερο κλάδο. Στον τομέα αυτό απασχολείται περισσότερο από τα δύο τέταρτα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (74%) και ως ποσοστό αντιπροσωπεύει περισσότερο από το διπλάσιο του εθνικού μέσου όρου. Ο τουρισμός (υπό την έννοια του τομέα Ξενοδοχεία και Εστιατόρια της ΕΣΥΕ) παράγει το 34% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και απασχολεί, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, περί τα 16.700 άτομα (ποσοστό 42% της συνολικής απασχόλησης). Το 1990 ο τουρισμός στη Ρόδο εμφάνισε έσοδα 67,5 δις δραχμών έναντι 139 δις το 1996. Το 1997 οι αφίξεις έφθασαν τις 1.018.000 και οι διανυκτερεύσεις τις 8.932.000, που αντιστοιχούν σε ετήσιο ρυθμό αύξησης (1990-1997) της τάξης του 3,0% για τις αφίξεις και 1,5% για τις διανυκτερεύσεις. Η μέση διάρκεια παραμονής στα ξενοδοχεία είναι 8,8 ημέρες (1,6 ημέρες περισσότερο από το μέσο όρο της χώρας). Η πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων είναι πολύ υψηλή (76%). Την περίοδο 1990-1997 ο αριθμός των κλινών στα ξενοδοχεία αυξήθηκε από 45.059 σε 65.500, αύξηση 6,5% περίπου ετησίως. Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια υπολογίζονται από τον ΕΟΤ ότι διαθέτουν 13.000-14.000 κλίνες, αλλά πιθανότατα είναι περισσότερες.

Ο αριθμός των απασχολούμενων στο δευτερογενή τομέα παρουσιάζεται σχετικά στάσιμος. Οι μεταποιητικές δραστηριότητες είναι μικρής σημασίας για την οικονομία της Ρόδου, συμμετέχοντας μόνο 6% στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Στον τομέα αυτό απασχολούνται, σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού της ΕΣΥΕ του 1991, συνολικά 3.009 άτομα, αριθμός μικρότερος από το 19% του συνόλου των απασχολούμενων. Οι κυριότερες μεταποιητικές δραστηριότητες της νήσου παράγουν προϊόντα για την τουριστική εν γένει κατανάλωση, όπως η ποτοποιία οινοπνευματωδών και μη, η παραγωγή ειδών ένδυσης κ.ά. Αυτές οι δραστηριότητες εξυπηρετούν ως επί το πλείστον την τοπική αγορά, ενώ υπάρχει σαφής εξάρτηση της νήσου από τις εισαγωγές για επίπλωση, οικοδομικά υλικά και μηχανολογικό εξοπλισμό, που χρησιμοποιούνται στον τομέα του τουρισμού.

Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα συρρικνώνονται, όπως άλλωστε στο σύνολο της χώρας την τελευταία 15ετία. Ο τομέας συμμετέχει μόνο 6%-7% στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και αριθμεί περί το 6% της απασχόλησης. Μεγάλο μέρος αυτής της δραστηριότητας είναι εποχικό και μερικής απασχόλησης, συνήθως σε συνδυασμό με την τουριστική απασχόληση.

Σύμη

Η Σύμη είναι το όγδοο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου με έκταση 58,1 τ.χλμ. και μήκος ακτών 85 χλμ. Είναι ορεινή και βραχώδης. Γύρω της υπάρχουν νησίδες και βραχονησίδες. Η μεγαλύτερη νησίδα είναι η Νίμος και ακολουθεί η Σισκλιά. Η διαμόρφωση των ακτών της παρουσιάζει ένα πλήθος από ακρωτήρια, όρμους και λιμάνια. Τα λιμάνια του νησιού είναι η Σκάλα στον όρμο της Σύμης, το Πέδι στον ομώνυμο όρμο και ο Πάνορμος ή Πανορμίτης, όπου βρίσκεται η Μονή του Αρχαγγέλου Μιχαήλ. Από τη δεκαετία του 1980 αρχίζει να αναπτύσσεται τουριστικά το νησί και μετεξελίσσεται σε ενδιάμεσο τουριστικό προορισμό της Ρόδου, με αποτέλεσμα να μεταβληθεί σε τουριστικό της «δορυφόρο». Σήμερα στο νησί υπάρχουν 5 οικισμοί: της Σύμης, του Εμπορείου, της Μαραθούντας, του Πεδίου και του Πανορμίτη και κατοικούν περίπου 2.500 άτομα.

Στη Σύμη υπάρχουν 2 Νηπιαγωγεία, 2 Δημοτικά Σχολεία (6θέσιο και 4θέσιο), 1 Γυμνάσιο και 2 Λύκεια (Γενικό και ΤΕΛ). Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1991 οι οικονομικά ενεργοί κάτοικοι της Σύμης ανέρχονται σε 667, από τους οποίους οι 608 απασχολούνται και οι 59 είναι άνεργοι. Το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού αντιπροσωπεύει μόλις το 34,5% του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας άνω των 10 ετών, όταν το αντίστοιχο ποσοστό για τη Δωδεκάνησο είναι 45,3% και για την Ελλάδα 43,5% δηλ. μόνο το 1/3 του πληθυσμού ηλικίας άνω των 10 ετών εργάζεται ή ζητά εργασία (άνεργοι).

Ο πρωτογενής τομέας καλύπτει το 7,1% και περιλαμβάνει σχεδόν αποκλειστικά αλιείες, δεδομένου ότι η υποτυπώδης γεωργία ασκείται ως δευτερεύουσα-περιθωριακή απασχόληση για αυτοκατανάλωση. Ο δευτερογενής τομέας καλύπτει το 26,2% και περιλαμβάνει τις παραδοσιακές δραστηριότητες εξυπηρετώντας τις βιοτικές και στεγαστικές ανάγκες των κατοίκων. Ο τριτογενής τομέας καλύπτει το 54,4% (οικοδομικές εργασίες, εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία, μεταφορές και επικοινωνίες). Το 1995 ο αριθμός των επισκεπτών μιας μέρας ανήλθε σε 199.105, που αντιστοιχεί σε 930 κατά μέσο όρο την ημέρα. Ο τουρισμός πολυήμερης παραμονής παρουσιάζει ανο-

δική πορεία τα τελευταία 10 χρόνια. Υπολογίζεται ότι οι αφίξεις τουριστών πολυήμερης παραμονής το 1995 ανέρχονταν σε 12.600 με 63.000 διανυκτερεύσεις. Στο νησί υφίστανται 163 μονάδες με 1.437 κλίνες. Από το δυναμικό αυτό 457 κλίνες ανήκουν σε 13 ξενοδοχειακές μονάδες και 590 κλίνες σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια.

Τήλ ο ς

Το έβδομο σε έκταση (61,49 τ.χλμ.) νησί της Δωδεκανήσου βρίσκεται στο βορειοανατολικό Αιγαίο, ανάμεσα στα νησιά Νίσυρο, Χάλκη και Κνίδο. Το έδαφος είναι ορεινό, με ψηλότερη κορυφή τον Προφήτη Ηλία. Οι οικισμοί είναι τρεις, του Μεγάλου Χωριού, των Λειβαδιών και του Αγίου Αντωνίου. Ο πληθυσμός της Τήλου συνεχώς φθίνει με αποτέλεσμα σήμερα να κατοικούν στο νησί μόνο 272 κάτοικοι. Στην Τήλο λειτουργεί ένα Νηπιαγωγείο, στο οποίο φοιτούν (1999) 10 παιδιά, ένα Δημοτικό Σχολείο με 14 μαθητές και ένα Γυμνάσιο και Λύκειο με 20 μαθητές.

Το εργατικό δυναμικό του νησιού ανέρχεται στα 123 άτομα. Από αυτά τα 9 δήλωσαν άνεργοι (ποσοστό 7,3%). Το 37,8% ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, κυρίως με την γεωργία και με την παραγωγή οπωροκηπευτικών (πορτοκαλιές, ελιές, αμυγδαλιές, μανταρινιές, συκιές, ντομάτες, αγγούρια, κρεμμύδια, λάχανα, κολοκύθια κ.ά). Τα προϊόντα διατίθενται στην τοπική αγορά, στη Ρόδο και τη Σύμη. Στο νησί υπάρχουν περίπου 2.200 αιγοπρόβατα. Το 19,8% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στο δευτερογενή και το 42,4% στον τριτογενή τομέα. Σήμερα στην Τήλο, σύμφωνα με στοιχεία του Δήμου, υπάρχουν στο Μεγάλο Χωριό 3 εστιατόρια (το 1 βρίσκεται στον Άγιο Αντώνιο), 2 καφενεία και 79 κλίνες (οι 30 κλίνες βρίσκονται στον Άγιο Αντώνιο), στα Λιβάδια υπάρχουν 7 εστιατόρια, 5 ξενοδοχεία με 162 κλίνες, 2 studio με 20 κλίνες, 19 ενοικιαζόμενα δωμάτια με 209 κλίνες, 1 καφενείο και 9 snack bar. Τέλος, στην περιοχή της Ερίστου υπάρχει 1 ξενοδοχείο με 19 κλίνες, 2 bungalows με 7 κλίνες και 1 εστιατόριο.

Χά λ κ η

Η Χάλκη βρίσκεται δυτικά από το μέσο της Ρόδου, σε απόσταση 10χλμ. περίπου από το ακρωτήριο Αρμενιστής και 15χλμ. από την Κάμειρο – Σκάλα. Έχει έκταση 28,5 τετρ. χλμ., μήκος ακτογραμμής 34,78χλμ. και πληθυσμό 300

κατοίκους. Το νησί ονομάστηκε Χάλκη (αρχ. Χαλκή, Χάλκεια και Χαλκία) από τα ορυχεία χαλκού, που υπήρχαν στην αρχαιότητα. Από το 1983 έχει χαρακτηριστεί σαν νησί Ειρήνης και Φιλίας και τόπος συνάντησης των νέων όλου του κόσμου. Στο μοναδικό οικισμό του νησιού, το Νημποριό, βρίσκεται το γραφικό λιμάνι και σε ένα από τα υψώματα βρίσκεται το ερειπωμένο χωριό Κάστρο, από όπου βλέπεις την παραλία του Πόνταμου.

Σήμερα στη Χάλκη υπάρχουν Νηπαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Λύκειο στο οποίο φοιτούν συνολικά 32 μαθητές. Το εργατικό δυναμικό του νησιού, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ανέρχόταν στα 113 άτομα. Από αυτά οι 31 (27,4%) απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, τα 21 (18,6%) στο δευτερογενή, τα 38 (33,6%) στον τριτογενή και 11 (9,7%) άτομα δήλωσαν άνεργα.